

COMISIA EUROPEANĂ

Bruxelles, 1.12.2011
COM(2011) 848 final

RAPORTUL COMISIEI

Tablou de bord privind ajutoarele de stat

Raport privind ajutoarele de stat acordate de statele membre ale UE

- Actualizare din toamna anului 2011 -

{SEC(2011) 1487 final}

RAPORTUL COMISIEI

Tablou de bord privind ajutoarele de stat

Raport privind ajutoarele de stat acordate de statele membre ale UE

- Actualizare din toamna anului 2011 -

CUPRINS

Ajutoarele de stat în contextul crizei economice	5
1. Ajutoarele de stat în 2010	5
2. Tendințe și caracteristici ale cheltuielilor aferente ajutoarelor de stat care nu sunt legate de criză în statele membre	7
2.1. Tendința nivelurilor ajutoarelor de stat care nu sunt legate de criză acordate industriei și serviciilor	8
2.2. Ajutoare de stat care nu sunt legate de criză destinate îndeplinirii obiectivelor orizontale de interes comun	9
3. Ajutoarele de stat în contextul crizei financiare și economice.....	9
3.1. Tendințe în ceea ce privește aprobarea și utilizarea măsurilor de ajutor de stat pentru sectorul financiar	9
3.2. Sumele aprobate și sumele utilizate în temeiul cadrului temporar	10
4. Tendințele cheltuielilor aferente ajutoarelor de stat în funcție de tipul măsurilor de ajutor de stat	12
4.1. Numărul măsurilor de ajutor de stat.....	12
4.2. Volumul ajutoarelor - aproximativ 21% din ajutoarele pentru industrie și servicii sunt exceptate pe categorii.....	12
5. Aplicarea normelor privind ajutoarele de stat.....	12
ANEXĂ.....	14

Rezumat privind concluziile raportului

În 2010, cheltuielile totale aferente ajutoarelor de stat care nu sunt legate de criză acordate la nivelul UE au fost relativ stabile comparativ cu anul trecut. Statele membre și-au continuat eforturile de reducere a nivelului global al ajutoarelor, câteva dintre ele fiind în măsură să își diminueze în mod substanțial cheltuielile aferente ajutoarelor de stat. Tendința înregistrată în perioada 2005-2010 arată, în general, o scădere a cheltuielilor aferente ajutoarelor care nu sunt legate de criză.

Ajutoarele destinate îndeplinirii obiectivelor orizontale de interes comun au rămas ridicate, deși unele state membre au fost în măsură să reducă și mai mult ajutoarele acordate pentru dezvoltarea sectorială. Ajutoarele care beneficiază de exceptare pe categorii au crescut, comparativ cu anii trecuți. În general, valoarea ajutoarelor acordate în temeiul unui regulament de exceptare pe categorii sau a unei scheme de ajutoare a fost ridicată, în timp ce nivelul ajutoarelor individuale autorizate printr-o decizie a Comisiei a rămas limitat.

Au continuat activitățile de recuperare a ajutoarelor de stat ilegale, în urma cărora au fost recuperate și mai multe ajutoare ilegale de la beneficiari, iar unele cazuri au făcut obiectul unor acțiuni în instanță.

În 2010, numărul măsurilor de ajutor legate de criza financiară autorizate de Comisie a scăzut ușor față de ultimii doi ani. Cu toate acestea, majoritatea măsurilor aprobate în trecut sunt încă în vigoare.

Suma consacrată efectiv în 2010 pentru recapitalizare și salvarea activelor depreciate s-a concentrat într-un număr mic de state membre, în timp ce o mare parte din suma folosită sub formă de garanții și măsuri de asigurare a lichidităților nu au fost încă rambursată.

În 2010, numărul noilor măsuri de ajutor acordate în temeiul cadrului temporar al Uniunii a fost limitat. Majoritatea măsurilor de ajutor au fost aprobate în 2009, iar statele membre au acordat sau acordat mult mai puține ajutoare în temeiul cadrului temporar al uniunii în 2010 decât în 2009. În plus, valoarea ajutoarelor utilizate a rămas cu mult mai mică decât valoarea ajutoarelor aprobate, în special din cauza caracterului destul de imprevizibil al evoluției situației economice și a prudenței de care au dat dovadă statele membre în ceea ce privește acordarea de ajutoare în temeiul cadrului temporar, prudență manifestată prin aplicarea unor condiții stricte.

Prezenta actualizare din toamna anului 2011 a tabloului de bord privind ajutoarele de stat (denumit în continuare „tabloul de bord”) oferă un rezumat al informațiilor prezentate de statele membre în acest an în rapoartele lor anuale privind cheltuielile aferente ajutoarelor de stat în 2010.

Din motive legate de metodologie¹ și pentru a evita crearea unei imagini distorsionate a tendințelor privind cheltuielile aferente ajutoarelor de stat, tabloul de bord face distincția între ajutoarele care nu sunt legate de criză, pe de o parte (respectiv, toate ajutoarele acordate în temeiul normelor UE generale privind ajutoarele de stat), și ajutoarele de stat legate de criză, pe de altă parte (respectiv, toate ajutoarele acordate instituțiilor financiare și economiei reale în cadrul măsurilor de ajutor de stat temporare ca răspuns la criza economică și financiară)².

În ceea ce privește ajutoarele care nu sunt legate de criză, tabloul de bord, pe lângă un rezumat privind cheltuielile pentru 2010, oferă o imagine de ansamblu a tendințelor cheltuielilor aferente ajutoarelor de stat pentru industrie și servicii (comparând perioada 2005-2007 cu perioada 2008-2010), în funcție de tipul măsurilor de ajutor, și anume ajutoare exceptate pe categorii, scheme și măsuri individuale (aplicări individuale ale schemelor sau decizii *ad hoc*).

În ceea ce privește ajutoarele legate de criză, tabloul de bord prezintă o imagine de ansamblu a sumelor aprobate (de la 1 octombrie 2008 până la 1 octombrie 2011) și a sumelor utilizate (de la 1 octombrie 2008 până la 31 decembrie 2010) pentru fiecare tip de instrument (recapitalizare, garanție, active depreciate, măsuri legate de lichidități). În plus, raportul oferă informații privind ajutoare acordate în temeiul cadrului comunitar temporar pentru măsurile de ajutor de stat de sprijinire a accesului la finanțare în contextul actualei crize financiare și economice („cadrul temporar”)³ sub forma cuantumului ajutorului aprobat și a cuantumului ajutorului utilizat. Tabloul de bord oferă, de asemenea, date actualizate privind rezultatele obținute în domeniul aplicării normelor privind ajutoarele de stat.

¹ În timp ce edițiile anterioare ale tabloului de bord de toamnă, o cifră exprima volumul ajutoarelor în valoare absolută și în valoare relativă (procentaj din PIB), raportul din acest an face distincția între ajutoarele care nu sunt legate de criză, ajutoare legate de criză, destinate sectorului financiar și ajutoare acordate în temeiul cadrului temporar al Uniunii (denumit în continuare „cadrul temporar”) și oferă, în consecință, cifre separate (în termeni absoluți și relativi). Puteți citi detalii suplimentare referitoare la metodologie în nota corespunzătoare din documentul de lucru al serviciilor Comisiei care însoțește prezentul raport.

² Pentru a calcula ajutoarele legate de criză, prezentul tablou de bord, în conformitate cu documentul de lucru al serviciilor Comisiei privind efectele normelor temporare de ajutor de stat adoptate în contextul crizei economice și financiare (http://ec.europa.eu/competition/publications/reports/temporary_stateaid_rules_en.html), utilizează doar două concepte: valoarea angajată a ajutorului și valoarea utilizată a ajutorului. Suma angajată (volumul de ajutoare asumat) reprezintă volumul global maxim al măsurilor de ajutor de stat instituite de statele membre și aprobate de Comisie. Cuantumul ajutoarelor utilizate înseamnă volumul efectiv al măsurilor de ajutor puse în aplicare de statele membre. Metodologia utilizată pentru calcularea ajutoarelor legate de criză este explicată în continuare în documentul de lucru al serviciilor Comisiei. Pentru toate celelalte tipuri de ajutoare, pe lângă sumele aprobate și sumele utilizate, statele membre au raportat, de asemenea, la fel ca în tablourile de bord precedente, elementul de ajutor, iar cheltuielile totale sunt exprimate în consecință, atât ca volum absolut, cât și ca procent din PIB, pentru a prezenta un set comparabil de informații.

³ Versiunea consolidată a Comunicării Comisiei – Cadru comunitar temporar pentru măsurile de ajutor de stat de sprijinire a accesului la finanțare în contextul actualei crize financiare și economice; [JO C 83](#), 7.4.2009, p. 1, modificată prin [JO C 261](#), 31.10.2009, p. 1 și prin [JO C 303](#), 15.12.2009, p. 6.

Tabloul de bord este format din două părți: prima parte este un raport de sinteză, adoptat de Colegiul comisarilor, care se concentrează asupra datelor, concluziilor, tendințelor și caracteristicilor principale ale ajutoarelor de stat acordate de statele membre, iar a doua parte este un document de lucru al serviciilor Comisiei anexat la raport, intitulat „Date și cifre privind ajutoarele de stat în statele membre ale UE” („SWD”), care prezintă informații concrete.

Trebuie reținut că Autoritatea de Supraveghere a AELS publică, de asemenea, un tablou de bord anual⁴ cu date actualizate privind volumul ajutoarelor de stat acordate în Islanda, Liechtenstein și Norvegia.

Ajutoarele de stat în contextul crizei economice

Creșterea PIB-ului UE, negativă în 2009, a redevenit pozitivă în 2010, înregistrând o creștere relativ scăzută, de sub 1 % în medie.

Având în vedere actuala criză din sectorul financiar, statele membre au continuat să acorde ajutoare băncilor pentru a consolida încrederea în acest sector, ceea ce a permis băncilor să acorde credite economiei reale.

Situația economică a multor întreprinderi s-a îmbunătățit treptat pe parcursul anului 2010, ceea ce a însemnat că statele membre trebuiau să acorde economiei reale mai puține ajutoare legate de criză.

În ansamblu, politica Comisiei în materie de controlare a ajutoarelor de stat a fost unul dintre factorii principali care au permis aplicarea coordonată a unor măsuri de salvare fără precedent, fără a denatura concurența pe piața internă.

1. AJUTOARELE DE STAT ÎN 2010

În 2010, statele membre au acordat un total de aproximativ 73,7 miliarde EUR sub formă de ajutoare care nu sunt legate de criză sau, în termeni relativi, 0,6% din PIB-ul⁵ UE⁶. Măsurile asociate crizei, și anume ajutoarele acordate sectorului financiar prin recapitalizare și active depreciate, s-au ridicat la 121,3 miliarde EUR (1 % din PIB-ul UE), în timp ce volumul total al garanțiilor medii datorate și al lichidităților este în valoare de 983,9 miliarde EUR (8 % din PIB-ul UE). În ceea ce privește ajutoarele acordate în temeiul cadrului temporar, suma utilizată în 2010 a fost de aproximativ 11,7 miliarde EUR, adică 0,9 % din PIB-ul UE. La 1 octombrie 2011⁷, Comisia aprobase măsuri de ajutor legate de criza financiară pentru statele

⁴ A se vedea <http://www.eftasurv.int/press--publications/scoreboards/state-aid-scoreboards/>.

⁵ Suma totală include ajutoarele pentru industria prelucrătoare, servicii, industria cărbunelui, agricultura, pescuit și o parte a sectorului transporturilor, dar exclude ajutoarele acordate sectorului feroviar și ajutoarele pentru compensarea unor servicii de interes economic general, din lipsa unor date comparabile. Cuantumurile ajutoarelor se referă la elementul de ajutor (sau echivalent subvenție brută în cazul garanțiilor sau al împrumuturilor) conținut de o măsură de ajutor de stat, în afara cazului în care se prevede altfel (pentru detalii suplimentare, a se vedea observațiile metodologice formulate în documentul de lucru al serviciilor Comisiei).

⁶ UE înseamnă toate statele membre ale UE.

⁷ Pentru a oferi o imagine completă privind ajutoarele acordate în contextul crizei, întreaga perioadă începând de la adoptarea de către Comisie a măsurilor luate în contextul crizei și până la data-limită – 1 octombrie 2011- este folosită ca perioadă de referință pentru această parte a raportului.

membre ale UE-15⁸ și pentru Cipru, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia și Slovenia, și acordase ajutoare în temeiul cadrului temporar tuturor statelor membre, cu excepția Ciprului.

Ajutoarele care nu sunt legate de criză se împart în ajutoare acordate industriei și serviciilor, în valoare totală de aproximativ 61 de miliarde EUR sau 0,5% din PIB-ul UE⁹ în 2010, ajutoare acordate agriculturii, în valoare de aproximativ 10,3 miliarde EUR sau 0,08 % din PIB-ul UE, pescuitului, în valoare de aproximativ 0,18 miliarde EUR sau 0,001% din PIB-ul UE, și transporturilor, în valoare de aproximativ 3,2 miliarde EUR sau 0,02 % din PIB-ul UE.

Statele membre raportează că ajutoarele pentru sectorul feroviar¹⁰ se ridică la 27,2 miliarde EUR sau 0,2 %¹¹ din PIB-ul UE în 2010¹².

Valoarea ajutoarelor ce nu sunt legate de criză acordate de principalele cinci țări este de aproximativ 45,7 miliarde EUR, ceea ce reprezintă aproximativ două treimi din totalul ajutoarelor care nu sunt legate de criză. Primul loc îl ocupă Germania, care a acordat un volum de aproximativ 15,9 miliarde EUR sau 21,6 % din totalul ajutoarelor care nu sunt legate de criză, urmată de Franța (aproximativ 15,4 miliarde EUR sau 20,8 %), Spania (5 miliarde EUR sau 6,8 %), Regatul Unit (4,8 miliarde EUR sau 6,5 %) și Italia (4,6 miliarde EUR sau 6,2 %). Totuși, dacă volumul ajutoarelor este raportat ca procent din PIB, imaginea este diferită. Ungaria a acordat ajutoare care reprezintă aproape 2,3% din PIB-ul național, Malta - 1,4 %, Finlanda 1,1 %, Slovenia 1,1 % și Irlanda 1,0 %.

⁸ UE-15 cuprinde statele membre care au aderat la UE înainte de 2004.

⁹ Ajutoarele acordate sectorului cărbunelui, ca parte a ajutoarelor sectoriale, și, prin urmare, incluse în ajutoarele acordate industriei și serviciilor, s-au ridicat la 2,9 miliarde EUR, reprezentând 4,9% din valoarea totală a ajutoarelor acordate industriei și serviciilor.

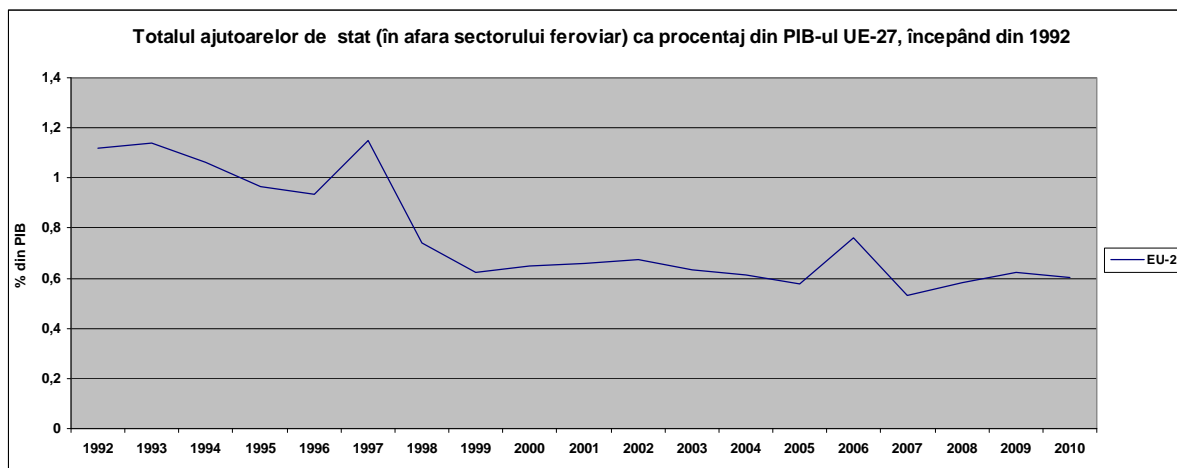
¹⁰ În timp ce informațiile privind ajutoarele acordate industriei și serviciilor sunt colectate de la statele membre în temeiul anexei III A la Regulamentul (CE) nr. 794/2004 al Comisiei (JO L 140, 30.4.2004, p. 1), informațiile privind ajutoarele pentru sectorul feroviar sunt colectate pe baza unui concept diferit, ceea ce nu permite, prin urmare, agregarea acestor date pentru a obține o sumă totală.

¹¹ Până la momentul întocmirii prezentului raport, prezentaseră informații privind ajutoarele acordate sectorului feroviar Austria, Belgia Danemarca, Estonia, Spania, Finlanda, Franța, Italia, Luxemburg, Lituania, Letonia, Portugalia și Suedia.

¹² Puteți găsi mai multe detalii privind sectorul transporturilor la paragraful 2.3.5 din SWD.

2. TENDINȚE ȘI CARACTERISTICI ALE CHELTUIELILOR AFERENTE AJUTOARELOR DE STAT CARE NU SUNT LEGATE DE CRIZĂ ÎN STATELE MEMBRE

Figura 1¹³: Totalul ajutoarelor de stat (ajutoare care nu sunt legate de criză) ca procentaj din PIB (UE-27; date începând cu 1992)

Privit dintr-o perspectivă pe termen lung, nivelul total al ajutoarelor de stat este în scădere începând din anii 1980. De la aproximativ 2 % din PIB-ul UE în anii 1980, acesta a scăzut la 1 % din PIB-ul UE în anii 1990, ajungând la aproximativ 0,5 % - 0,6 % din PIB-ul UE în anii 2004-2008, cu un vârf excepțional în 2006. Începând cu 2008, nivelul ajutoarelor a început să înregistreze o creștere moderată, situându-se la 0,6% din PIB-ul UE în 2010. În ceea ce privește motivele scăderii anterioare a cheltuielilor cu ajutoarele de stat, se face trimitere la rapoartele privind tablourile de bord din anii anteriori¹⁴.

Pe termen scurt, nivelul cheltuielilor aferente ajutoarelor de stat a fost stabil, în general, începând cu 2008, aspect sugerat și de tendința de fond, și anume de la circa 0,062 %¹⁵ la 0,60 %¹⁶ din PIB-ul UE. Aceasta pare să indice că, deși statele membre au respectat, în mare măsură, disciplina în domeniul ajutoarelor de stat, reacția acestora la criza economică și financiară a contribuit la o creștere ușoară a nivelului ajutoarelor în ceea ce privește ajutoarele care nu sunt legate de criză în 2010. În plus, trebuie notat că politica statelor membre în materie de ajutoare de stat a rămas bine orientată și echilibrată în ceea ce privește măsurile care nu sunt legate de criză.

Datorită particularităților specifice ajutoarelor pentru agricultură, pescuit și transporturi, următoarele secțiuni privind nivelurile și orientarea ajutoarelor care nu au legătură cu criza (2.1. și 2.2.) se referă exclusiv la ajutoarele pentru industrie și servicii.

¹³ Sursă: DG Concurență; cifre PIB: Eurostat.

¹⁴ Actualizare din toamna anului 2010, COM(2010) 701; Actualizare din toamna anului 2009, COM (2009) 661 final. Se pot descărca de pe site-ul DG Concurență:

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/scoreboard_arch.html.

¹⁵ În perioada 2005-2007.

¹⁶ În perioada 2008-2010.

2.1. Tendința nivelurilor ajutoarelor de stat care nu sunt legate de criză acordate industriei și serviciilor

Pentru a se evita crearea unei imagini extrem de distorsionate a cheltuielilor aferente ajutoarelor de stat pentru industrie și servicii, măsurile de ajutor legate de criză, discutate separat în capitolul 3, nu au fost luate în considerare în analiza ajutoarelor acordate industriei și serviciilor. În plus, metodologia diferită de calculare a volumului ajutoarelor acordate instituțiilor financiare a justificat această excludere.

Tendința cheltuielilor aferente ajutoarelor acordate industriei și serviciilor în UE a indicat o creștere moderată în perioada 2008-2010 față de perioada 2005-2007. În medie, cheltuielile aferente ajutoarelor de stat s-au ridicat la aproximativ 59,9 miliarde EUR sau 0,49 % din PIB-ul UE, în timp ce în perioada anterioară s-au ridicat la 52,8 miliarde EUR sau 0,43 % din PIB-ul UE. În primul rând, aceasta indică faptul că criza economică și financiară a avut, se pare, un impact asupra cheltuielilor aferente măsurilor de ajutor care nu sunt legate de criză, prin care statele membre au oferit mai mult sprijin în special dezvoltării regionale și cercetării, dezvoltării și inovării (denumite în continuare „C&D&I”). În acest stadiu, este prea devreme să se concluzioneze că tendința de creștere observată după reducerea nivelului ajutoarelor de stat face parte dintr-o tendință pe termen lung care începe să se profileze sau dacă reflectă situația deosebită a crizei economice și financiare, pe parcursul căreia se poate aștepta o creștere a nivelurilor ajutoarelor pentru o scurtă perioadă.

Afirmația că, în general, statele membre au făcut în continuare eforturi pentru a menține sub control nivelurile generale ale ajutoarelor poate fi susținută de faptul că în 11 state membre s-a înregistrat o scădere a nivelului ajutoarelor față de tendința medie existentă la nivelul UE¹⁷. În ceea ce privește celelalte state membre, în cazul cărora a fost identificată o creștere a nivelului ajutoarelor, creșterea se poate explica, în cea mai mare parte, prin ajutoarele aferente îndeplinirii obiectivelor orizontale, în timp ce ajutoarele sectoriale au cunoscut o nouă scădere în 2010.

Ușoara scădere a cheltuielilor cu ajutoarele de stat pentru industrie și servicii, de aproximativ 0,01% între 2009 și 2010, poate fi explicată în mare măsură de creșterea cheltuielilor cu dezvoltarea regională. De exemplu, Grecia, Lituania și România au acordat un număr mai mare de ajutoare regionale. Franța, Luxemburg și Regatul Unit au alocat mai multe ajutoare pentru îndeplinirea altor obiective orizontale. Totuși, în această etapă, este prea devreme să se stabilească dacă această tendință de scădere pe termen scurt a cheltuielilor aferente ajutoarelor de stat pentru industrie și servicii reprezintă începutul unei modificări a tendinței pe termen lung. Totuși, aceasta indică faptul că statele membre au fost capabile să reacționeze în mod flexibil la nevoile economice în schimbare. Creșterea suplimentară a ajutoarelor acordate în temeiul exceptării pe categorii¹⁸ și utilizarea în continuare a schemelor de către statele membre demonstrează că aceste instrumente au permis statelor membre să acorde ajutoare unui număr mare de întreprinderi fără alte notificări individuale trimise Comisiei.

¹⁷ A se vedea figura 6 din documentul serviciilor Comisiei.

¹⁸ Pentru detalii suplimentare, a se vedea capitolul 4.

2.2. Ajutoare de stat care nu sunt legate de criză destinate îndeplinirii obiectivelor orizontale de interes comun

Trebuie reamintit că conceptul de ajutoare orizontale, care cuprinde ajutoarele ce nu sunt acordate unor sectoare economice specifice, derivă din tratat¹⁹; aceasta dă Comisiei posibilitatea de a alege între opțiuni de politică potrivit cărora ajutoarele de stat pot fi considerate compatibile cu piața internă pentru a oferi un sprijin eficace obiectivelor de politică comune. Cele mai vizibile sunt ajutoarele destinate cercetării, dezvoltării și inovării („C&D&I”), protecției mediului, promovării economiilor de energie și promovării utilizării energiilor regenerabile; acestea sunt urmate de ajutoare destinate dezvoltării regionale, IMM-urilor, creării de locuri de muncă și promovării formării.

În 2010, un total de aproximativ 51,9 miliarde EUR, adică 0,42 % din PIB-ul UE, a fost acordat sub formă de ajutoare destinate obiectivelor orizontale, reprezentând 85 % din volumul total al ajutoarelor pentru industrie și servicii. Cele mai importante obiective – dezvoltarea regională (24,3 % din volumul total al ajutoarelor destinate industriei și serviciilor), protecția mediului ((23,7 %) și C&D&I (17,4%) – au reprezentat aproximativ două treimi din volumul total al ajutoarelor destinate industriei și serviciilor. Volumul ridicat al ajutoarelor destinate ajutoarelor orizontale este conform și cu tendința generală, respectiv o creștere de aproximativ 2,2% între perioadele 2005-2007 și 2008-2010. În plus, în 19 state membre, nivelul ajutoarelor destinate obiectivelor orizontale a depășit media UE, situându-se sub 50 % în doar două state membre.

În ceea ce privește ajutoarele sectoriale în 2010, segment în care sunt incluse ajutoarele de salvare și de restructurare, volumul ajutoarelor a reprezentat 15 % din ajutoarele totale pentru industrie și servicii; acestea au scăzut până la 9,1 miliarde EUR sau 0,07 % din PIB-ul UE. Principalul motiv al acestei evoluții îl reprezintă scăderea volumului de ajutoare acordate sectoarelor industriei prelucrătoare și neprelucrătoare.

În general, această tendință pe termen lung arată că statele membre și-au continuat eforturile de direcționare a ajutoarelor către obiectivele orizontale de interes comun.

3. AJUTOARELE DE STAT ÎN CONTEXTUL CRIZEI FINANCIARE ȘI ECONOMICE

3.1. Tendințe în ceea ce privește aprobarea și utilizarea măsurilor de ajutor de stat pentru sectorul financiar

Agitația de pe piețele financiare declanșată de criza financiară din 2008 a necesitat o intervenție amplă din partea guvernelor europene pentru a atenua efectele adverse ale șocului. Ajutoarele de stat acordate instituțiilor financiare au fost cruciale pentru restabilirea încrederii în sectorul financiar, în scopul evitării unei crize sistemice.

În perioada 1 octombrie 2008²⁰ - 1 octombrie 2011, Comisia a aprobat ajutoare destinate sectorului financiar în valoare totală de 4 506,5 miliarde EUR (36,7 % din PIB-ul UE). O mare parte a acestor ajutoarelor au fost autorizate în 2008, când au fost aprobate 3 457 de miliarde EUR (27,7 % din PIB-ul UE), în principal sub formă de garanții la

¹⁹ De exemplu, articolul 107 alineatul (3) litera (a) privind ajutoarele regionale, articolul 107 alineatul (3) litera (b) în ceea ce privește executarea unui proiect important de interes european comun.

²⁰ Cifrele referitoare la 2008 conțin bugetul aprobat pentru recapitalizarea Northern Rock din 2007.

obligațiuni bancare și pasive pe termen scurt. Începând din 2008, numărul intervențiilor de stat prezentate Comisiei pentru aprobare a scăzut progresiv, în timp ce, în ceea ce privește instrumentele, ajutoarele aprobate pentru 2008 s-au concentrat mai mult pe recapitalizarea băncilor și salvarea activelor depreciate, decât pe garanții.

În perioada 2008-2010²¹, volumul ajutoarelor utilizate efectiv de statele membre a fost de 1 608 miliarde EUR²², adică 13,1 % din PIB-ul UE. Măsurile legate de lichidități și garanții reprezintă 1 199 de miliarde EUR sau 9,8 % din PIB-ul UE. Restul ajutoarelor utilizate se referă la măsuri ce vizează recapitalizarea și activele depreciate, în valoare de 409 miliarde EUR (3,3 % din PIB-ul UE).

Ajutoare legate de criza financiară aprobate/utilizate în 2010

În 2010, Comisia a autorizat ajutoare în valoare totală de 383,8 miliarde EUR (3,1 % din PIB-ul UE). Ajutoarele noi aprobate sunt concentrate în câteva țări și cuprind recapitalizări în valoare de 183,9 miliarde EUR, garanții de 55,4 miliarde EUR, salvarea activelor depreciate reprezentând 77,9 miliarde EUR și măsuri legate de lichidități în valoare de 66,7 miliarde EUR.

Volumul total al ajutoarelor utilizate în 2010 pentru recapitalizare și active depreciate s-a situat la 121,3 miliarde EUR (1 % din PIB-ul UE). Infuziile de capital nou au reprezentat 87,8 miliarde EUR (0,7 % din PIB-ul UE), în timp ce valoarea măsurilor legate de salvarea activelor depreciate a fost de 33,6 miliarde EUR (0,3 % din PIB-ul UE). În ceea ce privește măsurile în materie de lichidități și garanții, suma medie rămasă pentru anul 2010 a fost de 983,9 miliarde EUR (8 % din PIB), din care 922 de miliarde EUR (7,5 % din PIB-ul UE) sunt asociate garanțiilor, în timp ce 61,9 miliarde EUR (0,5 % din PIB-ul UE) sunt asociate măsurilor legate de lichidități.

3.2. Sumele aprobate și sumele utilizate în temeiul cadrului temporar

Context și domeniu de aplicare

La 17 decembrie 2008, ca răspuns la înăsprirea condițiilor de acces la credite cu care s-au confruntat întreprinderile ca urmare a crizei financiare, Comisia a adoptat cadrul temporar. Acesta a pus accentul, în primul rând, pe menținerea continuității accesului întreprinderilor la finanțare și, în al doilea rând, pe crearea condițiilor necesare pentru o creștere durabilă pe termen lung prin încurajarea investițiilor. În plus, au fost simplificate unele norme prevăzute în liniile directe existente, de exemplu au fost introduse plafoane mai ridicate pentru investițiile de capital de risc. Cadrul temporar permite acordarea de ajutoare pentru sprijinirea tuturor sectoarelor economice, însă exclude ajutoarele destinate remedierii problemelor structurale preexistente și, prin urmare, nu se aplică întreprinderilor aflate în dificultate înainte de criză.

Cadrul temporar trebuie considerat ca făcând parte dintr-un răspuns mai amplu al Comisiei la criza economică, și anume Planul european de redresare economică²³.

²¹ Cifrele referitoare la 2008 conțin bugetul utilizat pentru recapitalizarea Northern Rock din 2007.

²² Inclusiv ajutoare noi, precum și sumele medii rămase.

²³ Adoptat în noiembrie 2008.

Având în vedere volatilitatea ridicată a piețelor financiare, împreună cu incertitudinea cu privire la perspectivele economice, Comisia a hotărât, la sfârșitul anului 2010, să prelungească pentru încă un an anumite măsuri prevăzute în cadrul temporar, eliminând în același timp progresiv posibilitatea acordării unui ajutor compatibil limitat în valoare de 500 000 EUR pentru fiecare întreprindere și înăsprind condițiile pe baza cărora statele membre pot acorda ajutoare în temeiul cadrului temporar²⁴.

Măsuri aprobate în temeiul cadrului temporar

În 2010, Comisia a autorizat șase noi scheme și o nouă măsură de ajutor *ad hoc* și a prelungit 10 scheme în temeiul cadrului temporar²⁵, al căror volum total aprobat s-a ridicat la 1,6 miliarde EUR (0,01 % din PIB-ul UE). Acestea au inclus o schemă de ajutor de până la 500 000 EUR pentru fiecare întreprindere (1 stat membru), o schemă de garanții la împrumuturile subvenționate (1 stat membru), o schemă de capital de risc (1 stat membru), iar trei state membre au facilitat activitățile de export prin trei scheme de credite la export. De asemenea, 10 noi măsuri de ajutor au fost acordate agricultorilor în temeiul cadrului temporar. Schemele prelungite cuprind 3 scheme (3 state membre), 2 măsuri în materie de garanții la împrumuturile subvenționate (2 state membre), 2 scheme privind dobânzi la împrumuturi subvenționate (2 state membre) și 3 scheme de facilitare a activităților de export.

De la intrarea în vigoare a cadrului temporar, volumul total aprobat autorizat de Comisie în temeiul dispozițiilor acestui cadru s-a ridicat la aproximativ 82,9 miliarde EUR²⁶.

Ajutoarele utilizate în 2010

În 2010, valoarea ajutorului utilizat în temeiul cadrului temporar a fost de aproximativ 11,8 miliarde EUR (0,09 % din PIB-ul UE).

Majoritatea statelor membre au preferat să utilizeze ajutoare de valoare limitată (aproximativ 5,3 miliarde EUR), urmat de garanțiile la împrumuturile subvenționate (2,9 miliarde EUR), creditele cu rate ale dobânzii subvenționate (2,7 miliarde EUR) și ajutoare pentru capitalul de risc (0,77 miliarde EUR). Creditele cu rate ale dobânzii subvenționate pentru fabricarea de produse ecologice nu au fost utilizate.

Valoarea totală a ajutoarelor utilizate în temeiul cadrului temporar de la intrarea în vigoare a acestuia este de aproximativ 32,8 miliarde EUR.

Pentru mai multe detalii privind ajutoarele acordate în temeiul cadrului temporar, a se vedea capitolul 3.2 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

²⁴ Comunicarea Comisiei – Cadru temporar al Uniunii pentru măsurile de ajutor de stat de sprijinire a accesului la finanțare în contextul actualei crize financiare și economice; JO C 6, 11.1.2011, p.5.

²⁵ Pentru detalii suplimentare, a se vedea capitolul 3.2 din documentul de lucru al serviciilor Comisiei.

²⁶ Data-limită este 1 octombrie 2011.

4. TENDINȚELE CHELTUIELILOR AFERENTE AJUTOARELOR DE STAT ÎN FUNCȚIE DE TIPUL MĂSURILOR DE AJUTOR DE STAT

4.1. Numărul măsurilor de ajutor de stat

În 2010, numărul măsurilor de ajutoare noi exceptate pe categorii introduse de statele membre s-a redus considerabil, cu aproape jumătate față de 2009. Totuși, raportul dintre ajutoarele acordate prin scheme de exceptare pe categorii și ajutoarele individuale a rămas stabil. Această scădere se datorează în principal faptului că statele membre au creat noi măsuri de ajutor în conformitate cu Regulamentul general de exceptare pe categorii de ajutoare (GBER), care a intrat în vigoare în septembrie 2008, și a înlocuit într-o mare măsură măsurile de ajutor existente care au făcut parte din eliminarea progresivă a regulamentelor precedente de exceptare pe categorii pentru ajutoare destinate ocupării forței de muncă, formării și IMM-urilor și, parțial, pentru ajutoare regionale. Este posibil ca restricțiile bugetare impuse la nivel național în 2010 să explice reticenta statelor membre de a crea noi măsuri de ajutor în temeiul exceptării pe categorii.

4.2. Volumul ajutoarelor - aproximativ 21% din ajutoarele pentru industrie și servicii sunt exceptate pe categorii

Ajutoarele exceptate pe categorii au crescut în continuare cu aproximativ 1 miliard EUR, ajungând la 12,6 miliarde EUR sau 0,1 % din PIB-ul UE, ceea ce reprezintă 21% din volumul total al ajutoarelor acordate industriei și serviciilor în 2010. La această creștere a volumului ajutoarelor exceptate pe categorii în 2010 au contribuit în principal ajutoarele regionale și ajutoarele C&D&I și pentru ocuparea forței de muncă, în timp ce ajutoarele exceptate pe categorii destinate IMM-urilor și formării au fost în scădere, fără a compensa însă creșterea globală a ajutoarelor exceptate pe categorii. Se reamintește faptul că statele membre au continuat să elimine progresiv măsurile de ajutor acordate în temeiul regulamentelor anterioare de exceptare pe categorii aplicabile sectoarelor specifice și le-au înlocuit cu măsuri corespondente în temeiul GBER, prin care noul domeniu de aplicare al măsurii a fost de cele mai multe ori extins, astfel cum se permite în prezent în conformitate cu normele GBER.

5. APLICAREA NORMELOR PRIVIND AJUTOARELE DE STAT

Ajutoarele ilegale²⁷

În perioada 2000-2010, Comisia a adoptat 980 de decizii referitoare la ajutoare ilegale. În aproximativ 22 % din cazurile de ajutoare ilegale²⁸, Comisia a intervenit prin luarea unei decizii negative cu privire la o măsură de ajutor incompatibil. În general, prin astfel de decizii negative se solicită statului membru în cauză să recupereze ajutorul acordat în mod ilegal. În alte 3 % din cazurile de ajutoare ilegale²⁹, Comisia a luat o decizie condițională. Această rată de intervenție în materie de ajutoare ilegale de aproximativ 25 % este de aproximativ zece ori mai mare decât rata deciziilor negative și condiționale în ceea ce privește cazurile notificate

²⁷ În conformitate cu articolul 108 alineatul (3) din TFUE, statele membre au obligația de a notifica măsurile de ajutor de stat Comisiei înainte de a le pune în aplicare, precum și de a aștepta rezultatul investigației Comisiei înainte de a pune în aplicare măsurile notificate. În cazul nerespectării uneia dintre aceste obligații, se consideră că măsura de ajutor de stat este ilegală.

²⁸ 217 cazuri.

²⁹ 31 de cazuri.

corespunzător. Peste jumătate dintre intervenții au avut loc în sectorul industriei și serviciilor, puțin sub un sfert în agricultură și restul în sectorul pescuitului, transporturilor și cărbunelui.

Recuperarea ajutoarelor

S-au înregistrat noi progrese în privința aplicării deciziilor de recuperare pendinte. Numărul total al cazurilor de recuperare în așteptare era de 55 (comparativ cu 94 de cazuri la sfârșitul anului 2004). Valoarea ajutoarelor ilegale și incompatibile recuperate începând din 2000 a continuat să crească până la 11,5 miliarde EUR la 30 iunie 2011. Aceasta înseamnă că procentul ajutoarelor ilegale și incompatibile care rămân de recuperat a scăzut de la 75 % la sfârșitul anului 2004, la aproximativ 18,6 % la 30 iunie 2011.

Aplicarea normelor referitoare la ajutoarele de stat: cooperarea cu instanțele naționale

În cadrul măsurilor adoptate ca urmare a Comunicării privind aplicarea normelor referitoare la ajutoarele de stat de către instanțele naționale din 2009³⁰, s-au intensificat eforturile de promovare: a fost publicat un pachet informativ pe site-ul DG Concurență³¹ și a fost distribuită o broșură³² menită să îi ajute pe judecători în activitatea lor de zi cu zi. De asemenea, s-au organizat³³ cursuri specifice de formare pentru judecătorii naționali.

Monitorizarea ex post

De la intrarea în vigoare a GBER, un număr din ce în ce mai mare mai mare de măsuri nu mai fac obiectul obligației de notificare. Rezultatele au arătat că, în general, partea actuală arhitecturi în legătură cu ajutoarele de stat care permite aprobarea schemelor de ajutor și autorizează statele membre să pună în aplicare măsurile de ajutor în temeiul GBER și BER încă funcționează satisfăcător. Totuși, au fost identificate o serie de aspecte individuale și orizontale care trebuie monitorizate împreună cu statele membre.

³⁰ Comunicarea Comisiei privind aplicarea normelor referitoare la ajutoarele de stat de către instanțele naționale (JO 85, 9.4.2009, p. 1)

³¹ http://ec.europa.eu/competition/court/state_aid.html

³² http://ec.europa.eu/competition/publications/state_aid/national_courts_booklet_en.pdf

³³ Prin intermediul punctului de contact, ec-amicus-state-aid@ec.europa.eu au fost tratate o serie de cereri de informații și de avize din partea judecătorilor naționali.

ANEXĂ

Document de lucru al serviciilor Comisiei „Date și cifre privind ajutoarele de stat în statele membre ale UE”